

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

Janvier-Février 2015

N° 196

Année cruciale pour les Arméniens

Բովանդակություն

Էջ 4

- Մի ցուցանանոյչ պատմություն

Էջ 7

- Նահապետ Քուչակ- Յայ աշուղական հանճարի «լուսապսակ ճակատը»

Էջ 11

- Նոր քարտեզի կապտակը ՅՅ-ն Արցախից բաժանող թաւ գիծն առյաւելտ ջնջելն է

Էջ 14

- Յայ ժողովրդի բռնագաղթը Իրան

Էջ 17

- Ինչո՞ւ են թուրքիայում հայկական անուններով նորից կոչում գիւղերը

Sommaire

Pages 2-3

- Audience décisive sur l'affaire Perinçek contre la Suisse - Interview avec Sarkis Shahinian

Page 5

- Sergey Khatchatryan enflamme le public de Genève

Page 6

- Appel aux dons de sang - Phonéton 2014 à Paris

Page 8

- Portrait d'artiste - Hommage à Strauss, Richard de son prénom

Pages 9-10

- Impact Hub Yerevan - Entretien avec Audrey Selian-Matian

Page 11

- Poèmes de Henrik Etoyan

Pages 12-13

- L'exploitation des mines de Teghut a débuté

Page 15

- Concert Apothéose

Page 16

- *The Cut* de Fatih Akin prochainement dans les salles en Suisse romande

Page 17

- Le *Lavash* inscrit sur la liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité de l'UNESCO

Page 20

- A vos agendas! Venez nombreux!

Nous venons d'entamer une nouvelle année qui s'annonce pleine de défis et d'épreuves pour les Arméniens du monde entier. Les commémorations du centenaire du Génocide de 1915 qui seront organisées tout au long de l'année, rappelleront au monde entier l'horreur indescriptible dont fut victime notre peuple il y a cent ans et témoigneront de notre volonté de poursuivre le combat pour la justice. D'autre part, la Turquie et l'Azerbaïdjan mettront tout en œuvre pour contrecarrer ces manifestations et présenter les Arméniens comme des agresseurs.

Le 28 janvier prochain, un rendez-vous important nous attend à Strasbourg: La Grande Chambre de la Cour européenne des droits de l'homme (CEDH) réexaminera l'affaire Perinçek contre la Suisse (voir notre interview avec Sarkis Shahinian en page 2).

Un autre dossier brûlant qui attend sa résolution est celui du mémorial *Les Réverbères de la Mémoire* prévu d'être érigé dans le parc Ariana à Genève. L'affaire a pris un nouveau tournant le 8 décembre 2014, lorsque le président sortant de la Confédération Didier Burkhalter a adressé un courrier au canton de Genève recommandant que "l'autorité cantonale compétente refuse d'octroyer l'autorisation de construire à l'emplacement envisagé". Raison invoquée: "Préserver un environnement impartial et paisible permettant aux Nations unies et aux autres organisations internationales de s'acquitter de leurs fonctions dans les meilleures conditions cadre possibles". La Ville souhaiterait malgré tout s'en tenir à sa décision d'édification, "mais si l'autorisation devait être refusée, d'autres lieux seraient envisagés" selon le porte-parole du Département de la culture et du sport Félicien Mazzola.

Si le centenaire du Génocide demeurera pour les Arméniens le thème principal de 2015, d'autres sujets tout aussi importants ne devraient pas pour autant être négligés. En effet, la sécurité de la République d'Arménie devrait être au centre de nos préoccupations notamment après une année particulièrement meurtrière pour l'armée arménienne en raison de l'escalade militaire sans précédent depuis le cessez-le-feu de 1994, orchestrée par l'Azerbaïdjan. Parmi les opérations militaires marquantes de l'année écoulée, rappelons plusieurs tentatives d'incursion par les forces azéries sur les lignes de contact à Artsakh (Karabagh), la capture de deux terroristes-saboteurs azéris infiltrés dans la région de Karvadjar et leur procès, la destruction d'un hélicoptère arménien ainsi que les tirs intenses discontinus sur les villages frontaliers de la région de Tavush en Arménie. Cette montée de tension a malheureusement coûté la vie à plusieurs militaires et civils arméniens.

→→→

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

TAVITIAN S.A. - 18, ch. des Aulx - 1228 Plan-Les-Ouates - Téléphone 022 346 93 02 - Fax 022 346 93 04
tavitian@bluewin.ch

Année cruciale pour les Arméniens

→→→ Sur le plan interne, les agressions scandaleuses qui se sont produites ces derniers mois à l'encontre de représentants de l'opposition et de vétérans de guerre ont suscité des réactions d'indignation dans tous les milieux arméniens. Les autorités arméniennes doivent mettre tout en œuvre pour identifier et poursuivre les assaillants ainsi que prendre toutes les mesures nécessaires pour instaurer la confiance dans les institutions étatiques.

Par ailleurs, la réalité socio-économique de l'Arménie reste toujours fragile et les pronostics quant aux effets de l'adhésion de l'Arménie à l'Union Economique Eurasiatique à partir du 2 janvier 2015 sont mitigés. Le pays est fortement touché par les problèmes économiques de la Russie, alors que la dépréciation de la monnaie nationale a baissé le pouvoir d'achat des ménages.

Nos pensées vont aussi vers la communauté arménienne de Syrie qui continue de subir les ravages de la guerre sans merci depuis presque quatre ans. La situation est particulièrement difficile à Alep où vivent encore entre 12000 et 15000 Arméniens.

Nous espérons que 2015 apportera un dénouement favorable à toutes ces questions qui continueront d'occuper l'espace médiatique arménien dans les mois à venir.

Artzakank

Vient de paraître

Le Chasseur de Viken Klag

Traduit de l'arménien par Papken Sassouni,
Photographies de Izabela Schwalbé,
Postface de Anahide TerMinassian

Edition Parenthèses

Collection : Diasporales

Dans cette nouvelle tirée du recueil Le Mystère des montagnes, Viken Klag, fait revivre sa région natale, le massif du Sassoun à l'est de la Turquie, haut lieu de résistance. Il brosse une série de tableaux évocateurs de la nature et de la vie dans les montagnes de cette région mythique, berceau de l'épopée populaire arménienne David de Sassoun. À travers la figure d'un enfant vif et remuant, pour qui les limites de la maison sont trop étroites, cette nouvelle restitue la mémoire d'un monde magnifique et sauvage qui est aussi le monde primitif et perdu de l'enfance.

Audience décisive sur l'affaire Perinçek contre la Suisse Interview avec Sarkis Shahinian

Le 28 janvier 2015 se tiendra l'audience dans l'affaire Perinçek contre la Suisse devant la Grande chambre de la Cour européenne des droits de l'homme (CEDH). Le 2 juin 2014, les juges de Strasbourg avaient accepté la demande du gouvernement suisse de réexaminer l'affaire concernant la condamnation pénale de Dogu Perinçek, étant précisé que le 17 décembre 2013, ce dernier avait obtenu gain de cause devant la CEDH, qui avait jugé que sa condamnation par un tribunal helvétique violait l'article 10 (liberté d'expression) de la Convention européenne des droits de l'homme.

Rappelons qu'en 2005 Dogu Perinçek avait participé à diverses conférences en Suisse au cours desquelles il avait qualifié de "mensonge international" l'idée d'un génocide perpétré par l'Empire ottoman contre les Arméniens. Suite à une plainte déposée par l'Association Suisse-Arménie, il avait été condamné le 9 mars 2007 par le Tribunal de police de Lausanne pour discrimination raciale. Les recours du nationaliste turc devant la Cour de cassation pénale du Tribunal turc devant la Cour de cassation pénale du Tribunal fédéral avaient été respectivement rejetés les 13 juin et 12 décembre 2007. Perinçek avait alors saisi la CEDH.

Afin de mieux comprendre les enjeux de cette procédure devant la Grande chambre de la CEDH, Artzakank s'est adressé à Sarkis Shahinian, président d'honneur de l'Association Suisse-Arménie et secrétaire général du Groupe parlementaire Suisse-Arménie.

Pourriez-vous énumérer les divers intervenants dans cette affaire et expliquer le processus décisionnel devant la Grande chambre de la CEDH?

→→→

ԱՐԶԱԿԱՆԿ

ARTZAKANK - ECHO

6 numéros par année
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

Case postale 153 - 1211 Petit-Saconnex 19

CCP 12-17302-9

IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar

Téléphone: 022 700 36 85

artzakank@worldcom.ch

Audience décisive sur l'affaire Perinçek contre la Suisse

Interview avec Sarkis Shahinian

→→→ Lorsqu'un recours est déclaré admissible, ce sont 17 juges - parmi les 47 siégeant à la Cour - composant la Grande chambre qui statuent. L'affaire est instruite sur la documentation de base de la première instance (verdicts des instances nationales ainsi que les recours respectifs), la décision de première instance et les tierces interventions. Après que le recours de la Suisse a été déclaré admissible par une délégation de cinq juges, le greffier de la Cour a reçu des demandes de tierces interventions (ONG, ainsi que Hautes Parties Contractantes, c.à.d. les Etats) soumises jusqu'à une échéance de douze semaines suivant la décision d'entrée en matière. Par la suite, le Président de la Grande Chambre a octroyé à huit ONG, dont notre association, l'autorisation de soumettre une intervention écrite. Outre la Suisse et la Turquie, admises d'office, l'Arménie et la France ont aussi manifesté leur intérêt à participer à cette affaire, ce qui a été accepté par la Cour. Nous avons très peu d'information sur la composition de la Grande chambre. Normalement, elle est formée par le Président de la Cour, les deux vice-présidents ainsi que les chefs des sections qui n'ont pas participé à la première procédure. Le juge de l'Etat en question, dans ce cas la Suisse, participe d'office. Tous les autres juges sont tirés au sort parmi celles et ceux qui n'ont pas participé à la première procédure.

La décision formelle sur l'affaire sera prise le jour de l'audience, le 28 janvier 2015. Après l'audition, qui sera publique, les dix-sept juges se retireront immédiatement et prendront leur décision à huis clos. Toutefois la décision sera rendue publique ultérieurement, normalement dans un délai de 10 à 14 mois après l'audience. La raison en est que le greffier doit organiser les différents considérants, qui peuvent être très laborieux. Un verdict de la Grande chambre peut facilement dépasser les cent pages et vu la complexité de l'affaire, et surtout l'intérêt qu'elle suscite sur le plan international, il est probable que ce sera le cas. Le verdict de la Grande chambre est définitif.

Quelle est l'importance de la décision qui sera rendue par la Grande chambre de la CEDH pour la Suisse?

Si la Grande chambre devait confirmer le verdict de la première instance, ceci équivaldrait à remettre en question la loi contre la discrimination raciale (art. 261bis CP). Toutefois, il faut considérer que le Gouvernement suisse est déterminé à obtenir gain de cause, parce que l'iter législatif qui a mené à l'émanation de cette loi a été particulièrement dense et les débats parlementaires ont été longs et très responsables. Tous les aspects du droit avaient été examinés à l'époque, notamment la possible contradiction que cet article aurait pu créer avec l'art. 10 de la Convention (liberté d'expression) et chaque détail avait été méticuleusement travaillé. La Suisse a un intérêt majeur pour que la décision du 17 décembre dernier soit cassée par la Grande chambre.

Au cas où la Grande chambre infirmerait l'arrêt de la Cour du 17 décembre 2013, quelles en seraient les

conséquences pour la cause arménienne?

Il faut d'emblée dire que les Arméniens n'ont pas compris que ce n'est pas aux autres d'être les responsables de leur histoire. Ce sont les moyens que nous décidons de nous donner qui créent la base pour bâtir notre destin. Une décision juridique crée un rapport de droit, mais si la partie gagnante n'assume pas sa raison, cette décision ne sert à rien. Nous devons comprendre ce que nous voulons. Un siècle est passé après ce crime, qui marque pourtant toujours nos vies, nos comportements, nos équilibres. La profondeur du trauma qui continue d'avoir des conséquences néfastes est directement proportionnelle à notre incapacité de l'affronter. Nous devons avoir confiance en nous-mêmes, sans penser toutefois que nous sommes capables d'affronter sans aide un problème sérieux comme un trauma collectif. Par ailleurs, nous ne sommes pas l'unique peuple sur cette terre. Nous ne sommes pas les seuls à souffrir. D'autre part, il y a les voisins de l'Arménie et deux d'entre eux constituent en ce moment un problème majeur pour notre sécurité nationale. En ce qui me concerne, *ma cause* est celle de vivre libre et heureux et de jouir de mes droits, sans en devoir rendre compte à personne autre qu'à moi-même si je n'en suis pas capable, mais toujours dans les limites fixées par les libertés des autres. *Ma cause* est celle de perpétuer en moi-même et dans ma famille les valeurs d'une partie de notre culture - nous sommes des Arméniens mais aussi des Suisses - que nous aimons et aimerions maintenir. Et pour le faire, il faut que j'aime les autres personnes censées assumer ce même héritage. J'aimerais retrouver, avec les autres, le sens de l'appartenance à une nation!

Cela dit, si la Grande chambre confirme que la décision de condamner Dogu Perinçek pour discrimination raciale en Suisse n'allait pas à l'encontre de la liberté d'expression, car elle aurait reconnu la volonté de cette personne de nier un crime contre l'humanité, en l'espèce un génocide qui constitue un fait reconnu universellement par la communauté académique internationale, aujourd'hui comme à l'époque, cela causerait un dommage sérieux à la politique négationniste qui fut à la base de la fondation de la Turquie moderne et poserait probablement les jalons pour une crise institutionnelle, voire sociétale. Mais cela ne nous aiderait pas à devenir meilleurs, en Diaspora comme en Arménie. C'est uniquement à nous de nous décider pour une meilleure existence, de résoudre les problèmes qui minent la sécurité militaire, politique, économique et sociale de l'Arménie et du Karabakh et nos problèmes identitaires dans la Diaspora. Ce serait peut-être une occasion pour respirer et recentrer nos priorités. Mais ça on aurait pu le faire aussi sans le procès Perinçek. Quoi dire: je lui en veux énormément pour m'avoir volé les meilleurs moments de ma vie mais je le remercie aussi pour nous avoir ouvert les yeux. Ce serait une façon d'exorciser l'intention criminelle de ce monsieur et de l'Etat qui a cautionné ses actions.

Մի ցուցանմոյշի պատմություն Հայոց ցեղասպանության փորագիր վկան, սերունդներ կապող համրիչը

Աննա Բաբաջանեան

Երբ 1915 թուականին ոստիկանները լցուեցին պոլսեցի առետրական, թաղապետ Վարդերես Աթանասեանի տունը, վերջինիս կինը չէր կարող անգամ գուշակել, թե ինչ պետք է լսեր առաջիկայ մի քանի րոպեների ընթացքում:

Ոստիկանների դուրս գալուց յետոյ նա իր հարեւանուհուն լաց լինելով պատմել էր, որ ամուսնուն ապրիլին ձերբակալել էին պոլսահայ մտաւորականների հետ: Անցել էր որոշ ժամանակ, նրանց այցելել էր մի կառապան, կնոջն ասել էր, որ ամուսինն իրեն խնդրել է ընտանիքին փոխանցել ինչ-որ իր, թողել էր այն կնոջ մօտ եւ հեռացել: Դրանից յետոյ ընտանիքը ոչինչ այլեւս չէր լսել Վարդերեսի մասին:

Այդ խորհրդաւոր իրը, պարզուել էր, ընդամենը համրիչ էր՝ թզբեի:

Ընտանիքի անդամները, այն մօտիկից գննելուց յետոյ նոր միայն հասկացել էին, որ դա աւելին է, քան իրենց հօրից ստացած յիշատակը. ուլունքաշարը մասունք է իրենց ընտանիքի համար: Սակայն 50 տարի շարունակ համրիչի մասին ոչ ոք չէր իմացել, եւ Հայաստանում Հայոց ցեղասպանութեան 50-ամեակի առթիւ կայացած առաջին ցոյցից յետոյ միայն Վարդերեսի դուստրը՝ Եօծենի Աթանասեան-Գուլբոյեանը, խորապէս գիտակցել էր, որ հօր թողած մասունքն արժէքաւոր էր ոչ միայն իրենց ընտանիքի, այլեւ՝ ողջ հայ ազգի համար: Եւ արդէն 1965-ին նա համրիչ-ուլունքաշարը նուիրել էր Հայաստանի պատմութեան թանգարանին: Այնտեղի աշխատակիցները պատկերացնել անգամ չէին կարող, որ իրենց ձեռքի տակ աքսորեալի սովորական յիշատակ չէ, այլ՝ հայ ժողովրդի պատմութեան վավերագիր: 99 հատից բաղկացած համրիչ-ուլունքաշարի առաջին անհամաչափ հատին փորագրուած է. «Չանդըրը 1915, Ապրիլ 11 Յիշատակ»:

Սա հակիրճ տեղեկատվութիւն է՝ Չանդըրի աքսորավայրից, ապրիլի 11-ը նոր տոմարով ապրիլի 24-ն է, այսինքն՝ համրիչը Հայոց ցեղասպանութեան առաջին բացայայտ օրուայ վկայագիրն է: Իսկ ամենաուշագրաւն այն է, որ 99 հատերից բաղկացած համրիչի ամեն հատի վրայ մի աքսորա-

կանի անուն է փորագրուած: Հատերից առաջինի վրա գրուած է Կոմիտասի անունը, հինգերորդի վրայ՝ Ռուբէն Սեւակինը, իսկ 40-րդ հատին կարդում ենք «Դանիել Վարուժան», ուլունքաշարը եզրափակում է Գրիգորիս ծայրագոյն վարդապետ Պալաքեանի անունը: Եւ քանի որ հատերից մէկի վրայ փորագրուած է երկու հոգու անուն, իսկ միւսի վրայ էլ՝ չորս, համրիչի շնորհիւ յավերժանում են 103 աքսորեալների անուններ: Եւ ահա հատերից 71-րդի վրայ Վարդերես Աթա-նասեանը թողել է նաեւ իր անունը:

«Առհասարակ, Պոլսում թզբեիները շատ տարածուած էին այդ ժամանակաշրջանում, ամէն մարդ էլ կարող էր դրանից ունենալ իր գրպանում: Ենթադրում է, որ համրիչը եղել է այդ մարդու գրպանում, եւ ձերբակալութեան օրը, ըմբռնելով, թե ինչ է իրականում կատարում եւ ինչ արհաւիրք է սպասում իր ժողովրդին, Վարդերեսն այդ իրի հատիկներին հենց Չանդըրիում փորագրել էր ընկերների ազգանունները, երբեմն էլ՝ միայն անունները, եւ որքա՛ն համաչափ էր նա դա արել... Ի դէպ, չկար պոլսահայ, որ այդ ժամանակ որեւէ արհեստի չտիրապետեր, եւ այս մարդն իր շնորհքն առաւել քան ճիշտ ժամանակին եւ տեղում է օգտագործել՝ վկայութիւն տալով 103 աքսորեալների, ազգի պատմութեան, ցեղասպանութեան մասին...»,-«Յետքին» պատմեց հնագէտ-պատմաբան, Հայաստանի պատմութեան թանգարանի գիտաշխատող Կարինէ Աւագեանը՝ յաւելելով, որ Վարդերեսը, հաւանաբար, նահատակուել է Մեսքենէի ճանապարհին:

Համրիչ-ուլունքաշարը, որն իր մէջ կրում է մի ողջ ազգի յիշողութիւնը, զօրեղ է գտնուել իր անուանակիրներին ու նրանց յետնորդներին միմիանց կապելու հարցում: Երբ հրապարակուել է համրիչին փորագրուած աքսորեալների անուանացանկը, որոշ ժամանակ անց արձագանգ է ստացուել 4-րդ, 30-րդ հատերի անուանակրերի թոռներից, 60-րդ հատի անուանակրի որդու ընկերոջից, 15-րդ-ի ծանօթից... Այսպիսով, մի առետրականի ձեռքով փորագրուած համրիչ-ուլունքաշարը դարձել է մեր ազգի համար կարեւորագոյն ժամանակաշրջանի վկան, յետոյ այն դուրս է եկել իր ժամանակից եւ շարունակում է հրաշքներ գործել մինչ օրս...

3.9.-1965-ին մասունքի՝ Հայաստանի պատմութեան թանգարան յանձնուելուց յետոյ՝ մինչեւ 1984 թուականը, ոչ ոք ձեռք չի տուել համրիչին: Այն ցուցադրուել է զարդարութեանի նմոյշների ցուցափեղկում: Կարինէ Աւագեանի պրպտումների արդիւնքում թանգարանային ցուցանմոյշը դարձել է Հայոց ցեղասպանութեան անժխտելի վավերագիրը:

Փաստական տեղեկութիւնները՝ Կարինէ Աւագեանի Լուսանկարը՝ «Եղեռնայուշ մասունք կամ խոստովանողք եւ վկայք խաչի» գրքից, Վահան Իշխանեանի բլոգից

(ՅԵՏԲ)

Sergey Khachatryan enflamme le public de Genève

Jean-Jacques Karagueuzian

Mercredi 5 novembre 2014 : Salle comble au Victoria Hall de Genève et public des grands jours pour voir et entendre le violoniste Sergey Khachatryan donner en première partie le concerto pour violon de Beethoven avec l'Orchestre de la Suisse Romande - OSR - dirigé par le chef israélien Elisha Inbal. Ce concert organisé par les Amis de l'OSR voyait se dérouler en seconde partie la première Symphonie de Johannes Brahms.

Ce que l'on appelle aujourd'hui le concerto pour violon de Beethoven, que Beethoven avait désigné sous le nom de *symphonie concertante avec violon principal*, fait partie des concertos préférés des grands violonistes et c'est le cas de Sergey Khachatryan qui souhaite bientôt le porter au disque.

Ce concerto se caractérise par une absence de rivalité entre l'orchestre et le soliste; ce dernier est intégré au discours orchestral: il le prolonge mais ne le contre jamais. On peut ainsi définir cette œuvre qui porte le numéro d'Opus 61 de concerto symphonique.

«*Pas une seule note n'est insignifiante*», comme il était noté dans le programme qui accompagnait le concert donné à Genève le 21 octobre 1953 par Nathan Milstein en soliste et Ernest Ansermet conduisant l'OSR.

Ainsi, en parfaite symbiose avec l'orchestre, Sergey, par un chant et une intériorité qui lui sont caractéristiques, porta l'émotion du public au sommet dans chacun des trois mouvements.

Les tonnerres d'applaudissements frénétiques qui accueillirent la chute de la dernière note entraînèrent l'exécution d'un mouvement d'une des Suites pour violon seul de Bach.

En seconde partie, la première symphonie de Brahms, œuvre majeure du répertoire, que certains ont également

qualifié de «dixième symphonie de Beethoven», remporta également un très vif succès, laissant un fort impact dans la mémoire des auditeurs.

L'année 2014 s'avère être un millésime particulièrement proluxe pour Sergey Khachatryan, qui se voit attribuer le 17 janvier 2014 à Vienne le Prix «Young Artist Award» offert par la banque Crédit Suisse pour l'artiste le plus talentueux de l'année. L'attribution de ce prix, décerné tous les deux ans à un artiste de moins de 30 ans, est présidé par Michael Haefliger, directeur artistique exécutif du Festival de Lucerne, fondé par lui-même en 2003 en tandem avec le chef d'orchestre Claudio Abbado, disparu en janvier 2014.

L'audition des candidats a lieu dans la salle mythique du Musikverein de Vienne, siège de la Philharmonie. Le prix se compose d'une somme de CHF 75.000 et offre en complément au lauréat un concert avec l'Orchestre Philharmonique de Vienne lors du Festival d'été de Lucerne; ainsi Sergey se produisit-il le 13 septembre 2014 avec le sémillant chef d'orchestre vénézuélien Gustavo Dudamel.

En 2014, ce prix était décerné pour sa huitième édition, la précédente édition ayant été remporté par la jeune violoniste norvégienne Vilde Frang.

Précision pour les amateurs de facture instrumentale : Sergey joue actuellement sur le violon Guarneri del Gesù de 1740 ayant appartenu au grand Eugène Ysaÿe, et qui porte donc le nom de son illustre détenteur. Ce violon lui est prêté par la Nippon Music Foundation.

Concernant ses concerts, Sergey a joué ce même concerto de Beethoven les 15 et 16 novembre à Tokyo avec l'orchestre NHK et les 28 et 29 novembre à la Philharmonie de Varsovie. Il s'est produit dans le premier concerto de Chostakovitch le 12 décembre avec l'Orchestre Philharmonique du Luxembourg à Luxembourg et le 19 décembre à La Corogne en Espagne avec l'orchestre symphonique de Galicie dirigé par Sergeï Slobodeniuk.

Rappel de la discographie chez Naïve Classique : Concerto de Sibelius (Sinfonia Varsovia-E.Krivine), les 2 concertos de Chostakovitch (Gewandhaus de Leipzig-Kurt Masur), Sonates de Franck et Chostakovitch (piano : Lusine Khachatryan), Bach: sonates et partitas pour violon seul, Brahms: 3 sonates pour violon et piano (piano: Lusine Khachatryan)

La Gaîté depuis 1928

La Gaîté/Intercome SA
13, Rue de la Rôtisserie
1204 Genève
022 311 87 08
info@lagaite.ch
www.lagaite.ch

Articles de fêtes

Guirlandes, ballons & cotillons
Costumes & accessoires de déguisements
Farces & attrapes
Drapeaux

Appel aux dons de sang : Blood For Memory

BLOOD
FOR MEMORY
Give a drop of life

www.bloodformemory.org

BLOOD FOR MEMORY, projet démarré à Genève à l'occasion de la 100ème commémoration du génocide des Arméniens, vise à atteindre 1.5 millions de dons jusqu'à fin 2015 à la mémoire des victimes de génocides et de crimes contre l'humanité.

Vous êtes tous encouragés à faire plusieurs dons de sang d'ici à fin 2015 et à les dédier sur le site du projet : www.bloodformemory.org. C'est grâce à votre engagement personnel que vous pouvez sauver des vies qui ne peuvent attendre.

1. Rendez-vous dans votre hôpital (liste ci-dessous)
2. Faites un don de sang
3. Dédiez le don sur www.bloodformemory.org où se trouve un compteur de dons.
N'hésitez pas à partager votre photo sur les réseaux sociaux !

Encouragez autant de personnes que vous le pouvez et rendez-vous en groupe à l'hôpital.

Les crimes contre l'humanité et le don du sang concernent tout le monde: il faut donc agir !
Pour atteindre 1.5 millions de dons, la contribution de chacun de vous est capitale.

Mémorablement vôtre,

Blood For Memory

*Liste des centres de transfusion sanguine
de Suisse romande*

Genève - Centre de transfusion sanguine HUG, Rue Gabrielle-Perret-Gentil 6, 1211 Genève 14, sans RDV
Vaud – Biopôle, Rte de la Corniche 2, 1066 Epalinges, Tél. 0800 14 65 65, Inscription non nécessaire,

Berne francophone - Centre de transfusion sanguine de Bienne, Rue du Stand 19a, 2502 Bienne, Tél. 031 384 22 33, RDV conseillé

La Chaux-de-Fonds - Service régional neuchâtelois et jurassien de transfusion sanguine, Rue Sophie-Mairet 29, 2300 La Chaux-de-Fonds, Tél. 032 967 20 31, inscription nécessaire au préalable

Neuchâtel - Service régional neuchâtelois et jurassien de transfusion sanguine, Av. du Premier-Mars 2a, 2000 Neuchâtel, Tél. 032 724 50 00, inscription nécessaire au préalable

Fribourg – Service régional fribourgeois de transfusion sanguine, Chemin des pensionnats 2-6, 1708 Fribourg, Tél. 026 426 81 80, sans RDV

Valais – Centre de Transfusion sanguine CRS, Avenue du Grand-Champsec 86, 1950 Sion, Tél. 027 603 48 70 ou 0800 110 210

Phonéthon 2014 à Paris

Le rendez-vous annuel du Phonéthon fut une fois encore une pleine réussite pour le Comité suisse du Fonds Arménie qui récolta 32'000 CHF de promesses de dons.

C'est une fierté en tant que Suisse d'origine arménienne de participer à un tel événement, de pouvoir consacrer son temps et son énergie pour une cause si noble.

Chaque année les projets financés par le fonds permettent à l'Arménie et à ses habitants d'avancer et avoir une qualité de vie se rapprochant pas à pas de celle que nous avons la chance d'avoir en Suisse. La gentillesse des donateurs donne chaud au coeur et leurs encouragements aux fils des appels passés nous permettent de ne pas baisser les bras face aux rares refus que nous essayons.

Au nom de l'équipe 2015, Miganouche Baghramian, Thénie Khatchatourov, Alex Petrossian, Marianne Papazian, Gregory Bedonoglu, je souhaite remercier profondément toutes les personnes qui une fois de plus ont participé à cette collecte de dons mais aussi et surtout au dévoué Monsieur Avedis Kizirian, qui depuis des années consacre son temps, son expérience et son courage en tant que Président du Comité suisse pour nous rassembler à Paris afin de mener à bien ces projets humanitaires.

Ce rendez-vous nous permet également en tant que jeunesse arménienne de non seulement rencontrer mais plus encore de se réunir autour de cette notion de partage qui est le symbole de l'avenir de notre pays d'origine: L'Arménie. Communications, échanges, souvenirs permettent d'apprendre et connaître un peu plus sa culture mais plus important encore de la faire vivre !

J'appelle ainsi toutes les personnes qui sont sensibles à notre cause de continuer sur cette si belle lancée !

Sachez que c'est cette unité qui fait la différence.

L'Arménie, mais plus encore les Arméniens ont besoin de nous et nous avons besoin d'eux pour nourrir et faire vivre notre si belle et riche culture.

Une fois de plus, c'est du fond du coeur que nous vous remercions et vous souhaitons santé et bonheur pour l'année 2015!

A l'année prochaine !

Cynthia Soulikhan

Pour le Comité suisse du Fonds Arménie

Նահապետ Քուչակ (?-1592) Յայ աշուղական հանճարի «լուսապսակ ճակատը»

Յայ գրականութեան ակունքներուն, կենարար իր բխումով, անփոխարինելի տեղ կը գրաւէ եւ մեծ արժէք կը ներկայացնէ հայ ժողովրդական բանաստեղծութիւնը, որ ծնունդ տուած է անմահութեան արժանի աշուղ-երգիչներու անկորնչելի համաստեղութեան:

Իսկ հայ աշուղական հանճարի «լուսապսակ ճակատ»ը կը հանդիսանայ Նահապետ Քուչակը՝ Չարենցի «ես իմ անուշ Յայաստանի» բանաստեղծութեան դիպուկ բնութագրումով:

Թէեւ շատ քիչ բան ծանօթ է հայ հանճարեղ աշուղ-երգիչի կենսագրութեան, մինչեւ անգամ անծին մասին, բայց մատենագիտական աղբիւրներու մէջ 1592ի Մարտ 29ը կը յիշատակուի իբրեւ մահուան թուականը Նարեկացիի հետ միեւնոյն մետալին երկրորդ, այլեւ ներհակ երեսը մարմնաւորող Նահապետ Քուչակի:

Միայն Չարենցը չէ, որ իր բանաստեղծութեան «Նարեկացու, Քուչակի պէս լուսապսակ ճակատ չկայ» տողով միեւնոյն փառքին արժանացուցած է Յայկական Միջնադարու այս հսկաները: Յայ գրականագիտութեան երախտաւորներէն Արշակ Չօպանեան եւ յատկապէս քսաներորդ դարու հայ մեծագոյն գրականագետը հռչակուած Մանուկ Աբեղեան, իրենց կարգին, Նարեկացիի կողքին անպայման կը տեսնեն Քուչակը՝ իբրեւ հայ ժողովրդական բանաստեղծութիւնը արուեստի անհասանելի բարձունքին հասցուցած հանճարեղ քերթողներու:

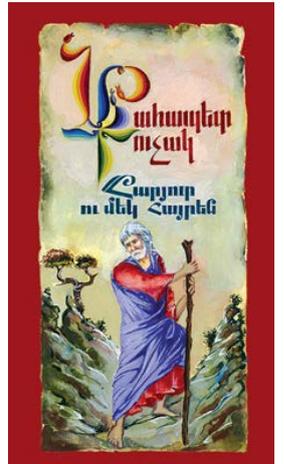
Իրաւամբ այնքան մնան եւ այնքան տարբեր ու ներհակ են Նարեկացի եւ Քուչակ: Յայ հոգիի աղօթքին անփոխարինելի բանաստեղծը մեր ժողովուրդին «երկնաւոր սիրոյ» երգիչն էր: Իսկ հայուն «երկրաւոր սէրը» անմահացնելու արուեստին մէջ անզուգական է մեծութիւնը Քուչակի: Բայց երկուքն ալ հայ ժողովրդական բանահիւսութեան վրայ խարսխուած բանաստեղծական գեղեցկագոյն տաճարներ են, որոնք հայ հոգիին ազատ սաւառնունիին թել եւ շունչ հաղորդեցին:

Աւելին. մինչ Նարեկացի կը յատկանշուի զգացումներու, խոհերու եւ պատկերներու վարար ու յորդառատ թափով, յար ու մնան կանուրջներ քշող-տանող Արաքսին, Քուչակի զուլալ աղբիւրի պէս սրտերուն ծարաւը յագեցնող անմահական ջուրի աղբիւրն է, որ երկրաւոր սիրոյ միայն մէկ գողտրիկ պահը բռնելու եւ նկարչօրէն յաւերժացնելու արուեստը կը մարմնաւորէ:

*Ես աչք ու դու լոյս, հոգի,
առանց լոյս՝ աչքն խաւարի.
Ես ծուկ ու դու ջուր, հոգի,
առանց ջուր՝ ծուկն մեռանի.
Երբ ծուկն ի ջրէն հանեն եւ
այլ ջուր ձգեն, նա ապրի.
Երբ զիս ի քենէ զատեն,
քան զմեռելն այլ ճար չի լինի:*

Նման կարճ քերթուածներով կը յատկանշուի Քուչակի ժառանգութիւնը: 8 կարճ տողերով կան 4 երկար տողերու քառեակներով ներկայացող բանաստեղծութիւններ, որոնք հայ գրականութեան ծանօթ են «Յայրեններ» անունով: Յայ գրականագետները ունին ընդհանուր այն համոզումը, որ հայ ժողովրդական բանաստեղծութեան եւ աշուղական երգերու ոչ միայն արարիչը եղաւ Քուչակ, այլեւ հաւաքողն ու մշակողը: Այդ պատճառով ալ, շատ մը «Յայրեններ», որոնք ոճականօրէն անհամատեղելի են՝ միեւնոյն հեղինակին

պատկանելու առունով, վերագրուած են Նահապետ Քուչակի: Յետեւաբար, Աբեղեան որոշակի այդ իմաստով իրաւացի է, երբ կը պնդէ, թէ Նահապետ Քուչակ անունը խորքին մէջ կը յղուի մէկէ աւելի հեղինակներու եւ չի սահմանափակուիր իրապէս ապրած ու ստեղծագործած «Նահապետ» ու «թոռ» Քուչակներով:

Ամէն պարագայի, հայ մատենագետները ընդհանրապէս համամիտ են, որ Նահապետ Քուչակ ծնած էր 16րդ դարու սկիզբը (ծննդեան թուականը անյայտ), Վան նահանգի Խառակոնիս գիւղը: Թէեւ իբրեւ աշուղ ու տաղասաց սիրուած բանաստեղծ՝ Քուչակ տեւաբար շրջած է Յայաստան Աշխարհով մէկ, բայց իր կեանքի վերջալոյսին վերադարձած ու վախճանած է իր ծննդավայր գիւղին՝ Խառակոնիսի մէջ, որուն Ս. Թեոդորոս եկեղեցւոյ շրջափակէն ներս գտնուած է իր գերեզմանը:

Կենսագրական այլ տուեալներ դժբախտաբար ենթադրութեանց մարգին կը պատկանին եւ գրականագետներու բանավեճին առարկայ են: Բայց բանավիճողներն անգամ համակարծիք են, որ մեր ժողովուրդին կողմէ օրին մեծապէս սիրուած եւ փնտռուած աշուղ մը եղած է առաջին Քուչակը՝ Նահապետը:

Միայն երկրաւոր սիրոյ երգիչը չէղաւ, սակայն, Նահապետ Քուչակ: «Յայրեններ»ու կողքին իր մշակունին արժանացած եւ բարձրարուեստ բանաստեղծութիւններու արարումով անմահացան հայ ժողովուրդի «Պանդուխտի երգեր»ը: Մինչեւ մեր օրերը իր այժմեական հնչեղութիւնը կը պահպանէ եւ հայոց շրթներուն անբաժան երգի վերածուած է Նահապետ Քուչակի վերագրուած «Ղարիպը Կունկիկն» բանաստեղծութիւնը:

Քուչակի հոգեմտաւոր անվախճան ժառանգութեան յուշարարի դերը ստանձնելով, կ'արժէ սիրային եւ պանդուխտի երկու երգերէ վեցուած հետագայ քառեակներով կազմուած ծաղկեպսակ մը դնել անոր լուսապսակ ճակատին. Ահա՛ պարզ մարդոց սիրային պարզագոյն ապրումի եւ վայելքի գողտրիկ մէկ պահը այնքան պարզութեամբ, բայց եւ խորագոյն գեղեցկութեամբ պատկերող «հայրեն» մը.

*Այս գիշեր լերանց բարձանց
Ծաղկունանց ի մէջն եմ ի քուն,
Իմ եարն ի վերեւ գլխուս կու խմէ,
Ես անհոգ ի քուն...*

Եւ ահա՛ հայ պանդուխտի սրտէն՝ կարօտի խորագոյն ակունքէն բխած յաւերժականը երգը.

*Կռռնկ, ուստի՞ կու գաս, ծառայ եմ ծայնիդ,
Կռռնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս:
Մի՛ վազեր, երամիդ շուտով կը հասնիս,
Կռռնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս:*

*Աշունն է մօտեցեր, գնալու ես թետափր,
Երամ ես ժողվեր, հազարներ ու բիւր,
Ինձ պատասխան չի տուիր, ելար գնացիր,
Կռռնկ մեր աշխարհէն գնա՛ հեռացիր:*

Portrait d'artiste

C'est le titre d'un CD qui vient de paraître comprenant 24 œuvres de compositeurs divers allant du fin dix-huitième (Rossini) au vingt-et-unième (Montsalvatge) siècles, interprétées magistralement en sept langues différentes, par la voix chaude, ample et veloutée de la mezzo-soprano Juliette GALSTIAN, nommée depuis 2013 enseignante de chant au Conservatoire de Genève, accompagnée au piano par la talentueuse Claude LAVOIX, également professeur de formation musicale au Conservatoire de Paris.

L'osmose entre les deux artistes s'opère dès les premières notes de *Vaga luna che inargenti*, l'ariette composée par le mélodiste Bellini en 1833. *O del moi amato ben*, une œuvre rarement enregistrée du compositeur italien Donaudy, écrite dans le style d'un air antique, au répertoire d'un Caruso ou plus récemment d'un Bocelli, nous plonge dans une mélancolie suave. Suivent trois œuvres de R. Strauss, dont nous fêtons les 150 ans de sa naissance cette année et son incontournable *Zueignung* (Dédicace), qui était également au programme de Varduhi KHATCHTRYAN le 7 décembre dernier, puis deux œuvres d'Hugo Wolf, tirées de son cycle sur les poèmes de Mörrike, qui requièrent une intériorisation, tant qu'elles reflètent la vie brève et tourmentée du compositeur autrichien d'ascendance slovène. Les chants folkloriques de Komitas Vartabet, de forte inspiration populaire savamment mélangée avec les techniques appropriées aux instruments modernes, nous plongent inéluctablement dans le mysticisme du compositeur et de l'homme d'église. Les œuvres des trois compositeurs russes Rubinstein, Tchaïkovski et Rachmaninov sont les clous de cet enregistrement. L'étendue de la tessiture de la cantatrice s'y déploie à merveille et les inflexions de la voix sont au service de ces chants souvent au programme des chanteurs russes. Dans la *Berceuse* du compositeur britannique Benjamin Britten, tirée d'un poème de 1561 du poète John Phillip, cinquième morceau d'une suite intitulée *A Charm of Lullabies*, GALSTIAN nous berce dans une atmosphère d'une nourrice attentionnée. Dans *l'Absent* de Gounod et la *Vocalise* de Ravel, la voix se modernise et se corse pour nous amener vers les deux derniers morceaux de Turina et de Montsalvatge, qui néces-

Hommage à Strauss, Richard de son prénom

On compte plusieurs Strauss parmi les compositeurs de musique classique mais cette année nous fêtons le 150ième anniversaire de la naissance de Richard, l'allemand, né à Munich en 1864, auteur d'opéras illustres, de *Lieds* inoubliables, de poèmes symphoniques populaires, et chef d'orchestre émérite à ses heures, qui définissait la musique comme le «*prolongement de sa battue*». Bouquets de fleurs* mérités aux artistes talentueux qui sont le violoniste S. OSTROVSKY, la pianiste E. PILYAVINA, les membres du quatuor BARTON (E. RYNDINA, violon; L.C. ARGERICH, alto; M. MATNISHYAN, violoncelle et E. PILYAVINA, piano) et enfin Varduhi KHATCHATRYAN, soprano, qui ont réuni un programme fort intéressant, alliant l'agréable (le *Quatuor avec piano Op. 13*, composé à peine à l'âge de 20 ans et la *Sonate pour violon et piano Op 18*, composé trois années plus tard, dont nous n'avons entendu que le deuxième mouvement, annonciateur du romantisme propre du compositeur) à l'enchantement (*Morgen et Zueignung*, du recueil de chants Op 10 et deux autres *Lieder* moins connus *Traum durch die Dämmerung* et *Die Nacht*) interprétés avec beaucoup de retenue par Varduhi. Les *Quatre derniers lieder* (*Vier letzte Lieder*) pour soprano et orchestre, composés une année avant la mort du compositeur, disparu en 1949, annoncent l'approche de cette fin inéluctable, dans une harmonie parfaite et une sérénité diaphane (*Im Abendrot*, le dernier chant ne se termine-t-il par: ... *Ist dies etwa der Tod?*) La version avec accompagnement piano et violon certes ne reflète pas cette palette sonore qui nous envahit d'emblée, mais elle nous accompagne vers ce paradis auquel tout être humain aspire. Le trio d'artistes a su insuffler le dernier sursaut paisible du compositeur à son interprétation réservée. Mais laissons le dernier mot à Strauss en guise de réflexion sur l'art noble de la musique: «*Dans la musique, il y a beaucoup de fous qui ne le sont que dans leur imagination, et moi, je n'admire que les fous authentiques.*» En deviendrons-nous après avoir écouté passionnément les notes ininterrompues sortant de sa plume?

Ara Simsar

*Strauss en allemand!

sitent une certaine souplesse de la part de l'interprète.

La pochette bilingue français-anglais, richement illustrée, contient des notes explicatives détaillées sur les répertoires et les concerts des deux artistes. Tout amoureux de la grande et belle musique devrait posséder ce CD de plus d'une heure (consultez le site www.juliettegaltian.com pour faire plus ample connaissance avec la carrière de l'artiste et passer commande) Voir l'article «BARI GALOUST» GALSTIAN dans *Artsakank* numéro 98 (juin 1998).

Ara Simsar

IMPACT HUB YEREVAN

Entretien avec Audrey Selian-Matian

Impact Hub est une communauté vibrante d'entrepreneurs sociaux et environnementaux qui partagent le désir de promouvoir l'innovation sociale et l'entrepreneuriat social en vue de créer une société durable. Il s'agit d'une plateforme interactive qui a pour mission d'inspirer, de connecter et de permettre l'émergence et la réalisation de projets ayant un impact positif sur la planète. Les membres porteurs de projets ou d'idées bénéficient d'un espace de *co-working* et de réseautage. L'interaction est facilitée dans l'espace par divers événements de réflexion, de laboratoires d'innovation, de workshops, etc. Le réseau global de *Impact Hub*, est une association dont les membres sont les *Impact Hubs* locaux existant dans plus de 50 villes à travers le monde.

Une équipe de jeunes professionnels arméniens vient de lancer *Impact Hub Yerevan* reliant ainsi la capitale arménienne à ce réseau international d'innovation sociale. Pour en savoir plus, *Artzakank* s'est entretenu avec **Audrey Selian-Matian**, membre de l'équipe arménienne qui siège également au comité consultatif de *Global Impact Hub*.

* * *

Qui sont les membres de l'équipe Impact Hub Yerevan et quels sont leurs domaines d'activité?

Les membres d'*Impact Hub Yerevan* viennent de divers horizons: Notre force motrice **Sara Anjargolian**, juriste de formation des Etats-Unis et ancienne doyenne de la Faculté de Droit de l'Université Américaine d'Arménie à Erevan, est également une photographe documentaire qui a travaillé sur différents projets média au fil des années; **Raffi Kassarjian**, un rapatrié depuis 2008, est le chef du département de développement de stratégie et d'affaires auprès de *Converse Bank* à Erevan; **Vahe Keushguerian**, qui a été actif dans l'industrie viticole depuis des décennies, dirige la société *Semina Consulting* en Arménie; **Narineh Mirzaeian**, est une architecte basée à Los Angeles, qui s'intéresse au développement des technologies de construction dynamique intégrant ingénierie, design et techniques avancées de la manufacture;

quant à moi, après des études académiques aux Etats-Unis et au Royaume-Uni ainsi qu'un doctorat sur le développement politique et la technologie en Arménie, je travaille depuis une dizaine d'années dans le domaine de "l'investissement pour l'impacte" pour un fonds de placement privé à Zurich. "*Impact Investing*" consiste en une approche de l'investissement qui a pour premier objectif une réponse à un besoin social avec éventuellement un retour financier "modéré". Je suis convaincue que l'*impact investing* et l'entrepreneuriat social en Arménie pourraient marquer un point tournant dans l'actuel paradigme de développement compromis dans le pays. Hormis Narineh et moi-même, les autres co-fondateurs sont basés en Arménie.

Quelles sont les raisons qui vous ont poussées à fonder Impact Hub Yerevan?

Je siège au comité consultatif de *Global Impact Hub* (<http://www.impacthub.net/what-is-impact-hub>) depuis 2011-2 et je savais, à travers ma pratique d'*impact investing* et mes visites à de différents *Impact Hubs* à Singapour, San Francisco, Londres, Philadelphie et ailleurs, que ce concept pourrait être importé en Arménie. En 2013, lors d'une visite à Erevan, j'ai repris contact avec des anciens amis dont Sara, et nous avons discuté de ce que représentait ce concept. J'ai essayé de faire part de mon expérience y relative et avec Sara nous nous sommes tout de suite retrouvées sur la même longueur d'onde. L'Arménie a besoin d'une nouvelle forme de développement qui soit loin des clichés et stéréotypes sur le pays et son peuple. Les cerveaux, l'innovation et la créativité qui sont palpables sur le terrain, constituent un élément-clé pour le *Hub*, un catalyseur puissant qui permettra d'organiser et de mettre en valeur les talents exploitables sur place. Il est clair que l'approche à l'égard de l'Arménie en tant qu'objet d'aide et de charité ne fonctionne pas. L'émigration de masse en est la preuve. Par conséquent, nous lancerons en Arménie le concept qui fonctionne actuellement (avec un succès incroyable dans la plupart des cas) dans 63 pays à ce jour. Sara est notre leader sur le terrain et depuis le 1er janvier nous sommes à la recherche d'investisseurs et de donateurs qui nous comprennent et partagent notre vision.

Quels sont les objectifs de Impact Hub Yerevan et quel sera à votre avis leur impact en Arménie?

→→→

PREMAT S.A.

IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES

CH - 1201 GENEVE

TEL. 022 731 69 35

ARATOURS Travel Services

Le tourisme à visage humain

Laissez-nous vous enchanter!

NOS DESTINATIONS

Arménie, Biélorussie,
Géorgie, Iran, Ouzbékistan,
Kazakhstan, Kirghizistan,
Moldavie, Russie, Tadjikis-
tan, Turkménistan.

 Rte des Arsenaux 9, CP 85, 1701 Fribourg, Tél +41 26 322 7277, Suisse
 Koryuni 7, 0025 Erevan. Tél +374 10 52 06 07, Arménie

IMPACT HUB YEREVAN

Entretien avec Audrey Selian-Matian

IMPACT CIRCLE ARMENIA

→→→Les objectifs de *Impact Hub* à Erevan (<http://www.impactcirclearmenia.com>) sont de rassembler, stimuler et promouvoir la communauté d'entrepreneuriat en Arménie. Ces communautés favorisent l'osmose de grandes idées et nous essayerons de bénéficier de la vaste expérience de certains acteurs de changement et entrepreneurs sociaux qui ont connu du succès dans d'autres pays tels que l'Inde où je travaille depuis 9 ans. Bien qu'il existe une différence de taille entre les marchés et le risque de finir par pousser la plupart de nos entrepreneurs à développer un regard régional dans le déploiement de leurs produits et services, nous pensons néanmoins que les défis liés à la réduction de la pauvreté ne devraient pas être plus importants en Arménie qu'ailleurs. Nous avons toutes les matières premières et les ressources nécessaires pour résoudre les problèmes, à commencer par notre peuple.

Nous essayons simultanément à activer un cercle de donateurs conscients du fait que le pouvoir de leur philanthropie peut être amplifié et multiplié par une réflexion en termes stratégiques pour soutenir l'entreprise sociale durable. Pourquoi ne pas investir par exemple dans un groupe qui cultive les compétences dans les milieux de femmes des régions rurales à travers l'Arménie? Il existe un tel groupe à savoir, la *Homeland Development Initiative Foundation* (<https://www.facebook.com/HDIFarmenia>) dirigée par un ami qui s'appelle Tim Straight. Tout seul, ce dernier sert d'incubateur à des dizaines et de dizaines de cercles de femmes pour produire des objets artisanaux de haute qualité qui conviennent parfaitement à une distribution en gros ou en détail à l'étranger. Cette activité leur permet de gagner leur vie et aussi de produire de beaux objets qui mettent en avant notre pays sur la carte pour beaucoup de gens. Pourquoi ne pas envisager des systèmes de filtration ou de chloration de l'eau propre dans les zones rurales qui en manquent? Ou encore des fourneaux écologiques à des prix abordables pour des familles pauvres qui inhalent des substances cancérigènes chaque fois qu'elles cuisinent dans des conditions insalubres et malsaines? Ou bien des équipements de conditionnement post-récolte, ou des bio-digesteurs traitant de déchets agricoles? Il ne s'agit pas seulement de la technologie, même si le pays est et deviendra un hub principal pour le développement de différents services Internet et de téléphonie mobile. Il existe tellement de possibilités pour l'Arménie. *Impact Hub* est un moyen de rassembler toutes ces personnes créatives et avant

tout, d'inciter la diaspora à penser différemment à ce qu'elle peut faire pour et à l'intérieur du pays.

Quelles sont les entreprises orientées vers l'innovation et l'entrepreneuriat social qui sont actives en Arménie dont les dirigeants pourraient faire partie de *Impact Hub Yerevan*?

Il y en a beaucoup ! J'en citerai quelques-unes:

Armenia Tree Project (www.armeniatree.org) créé en 1994, qui a pour but la reforestation de l'Arménie, a planté plus de 4,4 millions d'arbres, créé des pépinières et mis en place des programmes éducatifs sur l'environnement.

Acopian Center for the Environment (www.acopiancenter.am) est un centre pour la conservation et la recherche environnementales auprès de l'Université Américaine de l'Arménie, dont le but est de protéger la biodiversité et les ressources naturelles de l'Arménie à travers la recherche, l'éducation et l'engagement de la société.

Teach for Armenia (www.teachforarmenia.org) recrute des jeunes professionnels qui se sont distingués par des résultats exceptionnels pour enseigner pendant deux ans dans les écoles, dans le but de multiplier les possibilités d'éducation de tous les enfants.

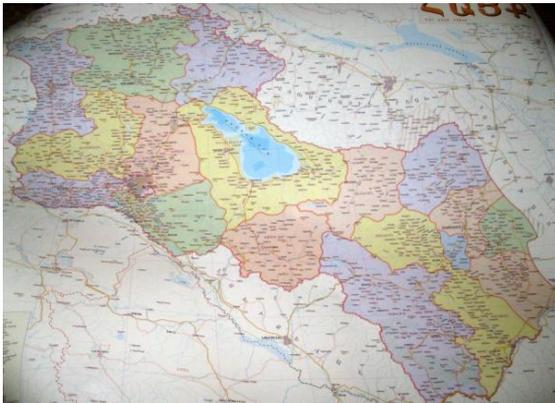
OneArmenia (www.onearmenia.org) est spécialisée en *crowdfunding* et *crowdsourcing* de projets dans les domaines de la culture et de la technologie.

Ainsi que **TedX Yerevan** (www.tedxerevan.com), **Jarakite** (www.jarakite.com), **Urban Lab** (www.urbanlab.am), etc.

En parlant de *Impact Hub Yerevan*, John A. Heffern, l'ancien ambassadeur des Etats-Unis en Arménie a fait la remarque suivante: «Le plus grand atout de l'Arménie est son peuple qui est intelligent, doué, innovateur et ingénieux. Partout où je me rends dans ce pays, je rencontre des jeunes Arméniens qui veulent faire la différence, qui veulent tirer le meilleur dans ce pays. L'intérêt de ce nouvel *Impact Hub* est qu'il réunira les meilleurs éléments de ce mouvement, innovateurs du secteur privé, groupes à impact social et acteurs de changement.»

(Propos traduits de l'anglais par Artzakank)

Նոր քարտեզի նպատակը ՀՀ-ն Արցախից բաժանող թաւ գիծն առյաւետ ջնջելն է

Նայիրի համընկերութեան և Կողմս՝ հրատարակչութեան համատեղ ձեռնարկութեան արդիւնքում Նոր քարտեզ է հրատարակուել, որ կրում է «Հայք-21-րդ դարի սկիզբ» անունը:

«Քարտեզի ստեղծման հիմնական նպատակը եղել է Հայոց ներկայիս ամբողջական տարածքը ճշգրիտ արտապատկերելը և այդ տարբերակը հասարակութեան մեջ տարածելը: Խօսքն այն տարածքի մասին է, որ այսօր փաստացի պահպանում է մեր հայ զինուորը: Դրա համար պատմական ապացոյցների կարիք չկայ», -դեկտեմբերի 29-ին լրագրողներին Նոր քարտեզը ներկայացնելով՝ Նշեցին հեղինակները:

Նրանցից՝ *Իւստիգէլթ* ընկերութեան հիմնադիր Կարէն Վարդանեանն ընդգծեց, որ «Միացման» փոխարէն՝ Արցախի անկախացման գաղափարը, որը բանակցութիւններում առաւելութիւններ էր տալիս Կառավարությանը, միաժամանակ մեր երկիրը բաժանեց երկու մասի, իսկ դա վտանգաւոր է և ազդում է հանրութեան գիտակցութեան վրայ: Նախաձեռնութեան նպատակը հէնց ՀՀ-ն Արցախից բաժանող թաւ գիծը ջնջելն է, քանի որ դա ընդամենը սիմվոլ (խորհրդանիշ) չէ, այլ ազդում է աճող սերնդի ենթագիտակցութեան վրայ: Հասարակութեան գիտակցութիւնից պիտի ջնջուի այն պատկերացումը, թէ Արցախը Հայաստանից անկախ է:

Բանախօսները պարզաբանեցին, որ այսօր Հայաստանում՝ մի բուռն հողակտորի վրայ, ապրում են հայկական տարբեր քաղաքներից ու գիւղերից գաղթածներ: Այս գիւղերն ու քաղաքները նախկինում հազարաւոր կիլոմետրեր միմիանցից հեռու են գտնուել: Իրենց բարբառները, սովորոյթները, բնաւորութիւնները միմիանցից աւելի են տարբերում, քան, ասենք, գերմանացիներին ու աստրիացիներինը: Այս պարագայում ցանկացած երկու շրջանի միջև միջազգային սահման տանելը՝ ազգը պառակտելու հաստատ միջոց է:

«Իսկ հասկանալու համար, թէ ինչու ենք դատապարտում մեր յաջորդ սերունդներին, բաւական է մի քանի հարց տալ գերմանացիներին աստրիացիների մասին կամ հակառակը: Մեր իսկ ձեռքով իրականութիւն ենք դարձնում Թուրքիայի, Բրիտանիայի երազանքը այս տարածաշրջանում, որ երկու դար է փորձում են համոզել մեզ, որ ձեռք բաշենք

L'OSSATURE DU CHANT, LE SQUELETTE DE VENUS

Le chant possède une ossature, le chant se tient debout, il chemine dans la rue, il s'attable, il boit, il souffre, observe toute chose, - ivre, le vagabond qui l'accompagne titube en sifflotant.

Le chant possède une ossature, - quand on lui tend la main, on sent aussitôt sous sa peau le squelette de Vénus.

ENSEMBLE

Ensemble nous prendrons la mer, découvrirons une île plus perdue que celle de Robinson, nous deviserons avec un perroquet, avec les hommes nous resterons muets (mais sans les oublier) ... couchés sur le rivage, nous mangerons tout ce qui passe, nous regarderons la télé sur l'écran glauque de la mer, et sans cesser de nous parler, nous contemplerons le soleil - puis, en silence nous nous pétrifierons.

HENRIK ETOYAN

(Extrait de *Des pas et des ombres*, Ed. "Nouvelle Vie", Beyrouth, 1996)

Trad. de l'arménien or. par Vahé Godel.

Voix d'Arménie

Sous ce titre, dans le cadre du 100e anniversaire du Génocide, une manifestation poétique et musicale aura lieu le samedi 14 mars, à 17 heures, dans l'Espace Fusterie. Au programme: des textes de *Grégoire de Narek* et de *Nahaped Koutchak* (trad. par Vahé Godel), lus par le comédien Alain Carré, avec la participation du *Trio Goussan* (kamantcha, doudouk et percussions).

Organisation: Assoc. "Pro Cultura Genevensis", 1200 Genève (www.proculturagenevensis.ch).

Արցախից, յետոյ նաև Սիւնիքից», -ասում է նախաձեռնողների հաղորդագրութեան մէջ:

Նշենք նաև, որ այժմ պատրաստում է քարտեզի էլեկտրոնային տարբերակը:

Հանրութեան գիտակցութեան մէջ արիեստական պատնէշները վերացնելն է քարտեզի նպատակը. այն պետական չէ, այլ խրափուսում է տարածել և ամրապնդել բոլորի գիտակցութեան մէջ: Հեղինակների կարծիքով՝ այդ խնդիրը լուծելու դէպքում օտարներին էլ ցոյց կը տանք, որ իրենց հաւակնութիւններին ու *մանկապոլպցիաներին* (մեքենայութիւններին) հայ ժողովուրդը չի ենթարկուելու:

(ԱՆԿԱԽ)

L'exploitation des mines de Teghut a débuté

Dans l'annexe à son "Programme de développement durable" établi en 2008, le gouvernement d'Arménie désignait l'exploitation minière comme une grande priorité, ayant un potentiel important et qui contribuerait au développement de l'économie, en estimant qu'il était nécessaire d'améliorer le cadre législatif de cette industrie pour le rendre plus favorable à son développement (Décision du gouvernement N° N-074.4 du 30.04.2008).

A l'heure actuelle, il existe en Arménie quelques 450 mines en exploitation dont 21 mines métalliques alors que 120 projets, dont 67 pour des mines métalliques, sont en cours d'exploration. Le "Code du sous-sol" et la "Loi sur les concessions" de 2003, qui sont à la base de la réglementation, ont été modifiés afin d'améliorer les conditions d'exploration et d'exploitation. Dans le but d'attirer des investissements, il n'y a aucune restriction à la délivrance de licences aux entreprises étrangères.

Dans certains cas, les mines et/ou les licences d'exploitation sont détenues directement par des Arméniens à travers des sociétés anonymes; dans d'autres cas, elles sont cédées à des entités étrangères. Depuis 2003, la taxe sur l'exploitation des ressources minières a été remplacée par une redevance variable en fonction de la rentabilité de l'entreprise.

Ces dernières années, le projet d'exploitation des mines de cuivre et de molybdène de Teghut par *Vallex Group* a fait couler beaucoup d'encre en raison de l'opposition des activistes écologistes dont est issu le mouvement *Save Teghut* (voir notre entretien avec l'activiste écologiste Lena Nazaryan dans *Artzakank* N° 195). Malgré une belle résistance de la part des activistes de l'environnement, la production a démarré en décembre 2014. Le 20 décembre, le Président Serj Sargsyan a assisté à la cérémonie d'inauguration de l'usine de traitement du minerai et a décerné une médaille de premier degré pour services à la patrie à Valeri Mezhlumyan, président de *Vallex Group*.

En 2001, le gouvernement d'Arménie a octroyé une licence de 24 ans pour l'exploitation minière de Teghut, dans la région de Lori, à *Armenian Copper Programme* (ACP), une société de *Vallex Group*, enregistré au Liechtenstein. Les réserves de cette zone sont estimées à 1,6 millions de tonnes de cuivre et à environ 100 000 tonnes de molybdène.

Rappelons que dans une déclaration du 25 janvier 2012, l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe avait condamné la catastrophe écologique que pourrait engendrer le projet d'exploitation minière de Teghut. Elle avait souligné que d'après l'avis rendu par la Commission économique pour l'Europe des Nations Unies, les décisions du gouvernement arménien relatives à l'exploitation de la mine étaient contraires à ses obligations au titre de la Convention d'Aarhus.

La forêt de Teghut

En mars et avril 2012, des activistes du mouvement, membres de notre communauté, avaient défendu la cause de Teghut devant le Comité exécutif de la Commission susmentionnée. Puis, en juin de la même année un message de soutien avait été adressé au mouvement *Save Teghut* par des membres de la communauté arménienne de Suisse.

Ce projet pour lequel *Vallex group* a investi USD 380 millions - une grande partie des fonds ayant été empruntée à la banque russe VTB - posait de graves problèmes écologiques. En effet, pour être rentables, les mines devaient être à ciel ouvert, ce qui suppose la disparition de plusieurs centaines d'hectares de forêt et la destruction du précieux écosystème de la région, sans compter les dangers pour la santé des habitants, des allergies et des maladies dues à la poussière. De surcroît, la mine produira une énorme décharge de résidus miniers (déchets chimiques) qui pourraient contaminer la rivière avoisinante, la Kharanots.

L'impact destructeur de la mine sur l'environnement semble être difficilement compensable par les avantages économiques. Les économistes du projet estiment que le minerai enfoui à une valeur de plus de USD 20 milliards pour lesquels le pays ne recevra que de 1,2% à 1,7% en impôts et taxes. Jusqu'à présent il n'existe aucune analyse économique indépendante sur les dommages causés à l'environnement.

Les responsables de *Vallex Group* insistent que le projet est mis en œuvre en conformité avec les normes et que le groupe compensera les dommages par la plantation de nouveaux arbres sur une zone couvrant 714 hectares, soit le double de l'espace déboisé pour les besoins de l'exploitation minière. Ce travail aurait déjà commencé à Teghut, Shnogh, Lernahovit, Odzun et Arjut, ainsi que sur des terrains appartenant aux réserves forestières de Gugark et Lalvar. *Vallex Group* aurait également élaboré un plan d'action en coordination avec le ministère de la Culture et financé des fouilles archéologiques avec des institutions étatiques spécialisées pour assurer la protection et la sauvegarde des vestiges et monuments situés dans cette zone. Selon les responsables du projet, les mines revêtent une importance socio-économique majeure pour les villageois étant donné qu'elles emploient environ →→→

L'exploitation des mines de Teghut a débuté

→→→ 1 200 personnes dont 150 de Teghut, 230 de Shnogh et 430 d'Alaverdi. Par ailleurs, une fondation créée par le groupe aurait financé à ce jour des projets sociaux pour plus d'un milliard de AMD dans les villages de Teghut et Shnogh. *Vallex Group* promet aussi de construire de nouvelles écoles et de moderniser l'infrastructure de ces villages.

Les adversaires du projet ne croient pas à ces promesses en rappelant que *Vallex Group* n'a pas modernisé sa fonderie de cuivre datant de l'époque soviétique située à Alaverdi, une ville dans la province de Lori, tristement célèbre pour son air pollué et taux élevé de maladies graves. Ils font valoir également que la construction d'écoles ou la réalisation d'autres projets caritatifs ne contribueront pas au développement durable dans ces villages. Bien au contraire: les déchets toxiques produits par la mine contamineront toute la région de sorte que la production locale ne pourra plus être vendue. Par ailleurs, la mine procurera certes des emplois pour un nombre de villageois pendant un certain temps, mais une fois fermée, elle laissera une zone polluée dans laquelle aucune activité économique ne sera envisageable.

Et qu'en est-il des populations locales (environ 700 à Teghut et 3200 à Shnogh), les principales concernées par l'exploitation des mines?

Le site de l'exploitation (Ecolur)

Pour les habitants de ces villages, dont beaucoup dépendent de l'agriculture de subsistance, le souci du pain quotidien renvoyait en second plan les préoccupations écologiques surtout que *Vallex Group* promettait la création de nouveaux emplois. "En 2007, les villageois ont été forcés de vendre leurs terres, qui assuraient leur subsistance, au prix de AMD 35/m² (l'équivalent de 0.8 centime suisse) et ceux qui s'y sont opposés furent expropriés de leurs

terres par une décision du gouvernement au nom de l'"intérêt public". Une dizaine de personnes ont saisi la Cour européenne des droits de l'homme, qui ne s'est pas encore prononcée" nous explique l'activiste Lena Nazaryan.

Depuis 2006, les militants du mouvement *Save Teghut* ont organisé des manifestations, des campagnes de sensibilisation et des foires pour la vente des produits des villages de la forêt Teghut dans le but de proposer des alternatives à l'exploitation minière. Cependant, Lena Nazaryan déplore la mentalité soviétique qui est encore présente dans les villages. "Les gens espèrent toujours travailler dans une usine qui serait construite par l'Etat ou par des tiers et ne veulent pas prendre l'initiative de créer une coopérative ou une petite entreprise. Avec nos amis activistes, nous avons alors décidé d'organiser nous-mêmes la vente du miel produit dans ces villages qui fut un succès. Depuis trois ans, nous organisons des foires sur place avec les habitants des villages dans le but de promouvoir leurs produits. Mais nous sommes conscients que nos chances sont très faibles face à des corporations tentaculaires qui d'ailleurs sont plus puissantes que les Etats et qui dictent leurs propres lois aux gouvernements".

Malgré cette défaite, les activistes de l'environnement n'ont pas l'intention de baisser les bras et sont déterminés à poursuivre le combat pour un changement de la politique minière suivie par le gouvernement arménien et saisir la justice pour les violations des lois en lien avec l'environnement.

Maral Simsar en collaboration
avec Artush Yeghiazaryan

Sources:

www.teghut.am

http://arka.am/en/news/economy/teghut_mining_complex_employs_1_200_people/

<http://armenpress.am/eng/news/788699/>

L'atteinte à l'environnement de Svetlana Aslanyan paru dans *Social Watch* 2012

Les mines, un secteur convoité de Gérard Ashdjian paru dans *GAB International Business Network for Armenia and Caucasus*

Un grand MERCI à nos lectrices et lecteurs pour leurs messages d'appréciation, remarques élogieuses et dons à l'occasion de la parution du premier numéro d'Artzakank en couleur!

L'équipe rédactionnelle

Nettoyages

Tél. +41(0)22 785 01 85

15, ch. Pré-de-la-Fontaine
1217 MEYRIN
Fax +41(0)22 980 02 37
E-mail big-net@big-net.ch

www.big-net.ch

IP Inter Protection
Technology
Système CEC™

Assainissement de conduites

Nettoyage mécanique et protection interne des conduites contre la corrosion ultérieure

Rouben OHANESSIAN Directeur
www.interprotection.ch

Rouillé Sablé Protégé

Tél. 0041 22 735 42 72
g.vatchev@interprotection.ch

**Հայ ժողովրդի բռնագաղթը Իրան.
ինչպես հիմնուեց Նոր Ջուղան**

(Ազդակ)

1605թ. Շահ-Աբբաս Սեֆևիև կազմակերպեց հայ ժողովրդի բռնագաղթը դեպի Իրան, ինչի հետևանքով 500 հազար հայեր Նախիջևանից բռնի տեղահանուեցին Պարսկաստան: Երկու գերոյժերի՝ Պարսկաստանի եւ Օսմանեան Թուրքիայի միջեւ ընթացող պատերազմում Շահ-Աբբասի պարտութիւնից յետոյ Արաքսի ափին բնակուող հայերը բռնի տեղահանուեցին: Շահ-Աբբասը երեք նպատակ ունէր.

1. Ստեղծել բնակչութիւնից զուրկ սահմանամերձ գօտի, որպէսզի թուրքական բանակը ապաստան եւ մթերք չունենայ Պարսկաստանի դէմ արշաւանքը շարունակելու համար:
2. Հայ բնակչութեանը տեղափոխել Պարսկաստանի կենտրոնական մասեր, որպէսզի հայերի միջոցով երկրի տնտեսութիւնը զարգանայ եւ զարկ տրուի մետաքսի միջազգային առևտրին, քանի որ հայերը տիրապետում էին եւրոպական լեզուներին.
3. Հայ արհեստաւորների եւ արուեստագետների միջոցով շէնացնել երկիրը՝ զարկ տալով արհեստներին ու արուեստներին:

Այսպիսով, Ջուղայից գաղթեցուած հայերը հաստատուեցին Սպահան մայրաքաղաքի մօտ՝ Չայան-դեռուղ գետի հարաւային մասում եւ հիմնեցին Նոր Ջուղան: Նորաբնակ հայերի միջոցով երկրի տնտեսութիւնը զարգացնելու իր մտադրութիւնն իրագործելու համար շահը նրանց տուեց արտօնութիւններ եւ լայն իրաւունքներ: Նոր Ջուղան շատ արագ դարձաւ հայութեան մշակութային կենտրոն: Նոր Ջուղայի առաջին փողոցը, ի պատիւ հայ վաճառականի, կոչուեց Խոջա Նազար:

Այնուհետեւ հիմնուեցին այդ փողոցին ուղղահայեաց 10 փողոցներ: Շուտով Նոր Ջուղայի հայերը իրենց ձեռքն առան մետաքսի միջազգային առևտուրը: 1617թ. Շահ Աբբասը չէղեալ յայտարարեց անգլիացիների հետ կնքած առևտրային պայմանագիրը եւ մետաքսի վաճառքի մենաշնորհը յանձնեց հայերին: Բացի վաճառականութիւնից, հայերը մեծ դերակատարութիւն ունեցան ոսկերչութեան, գորգագործութեան, կերպասագործութեան եւ բազում այլ արհեստների զարգացման գործում:

1670-1680թթ., տնտեսական եւ հասարակական ճգնաժամերի պատճառով, իրանահայութեան կեանքը անկում է ապրում: 1722թ., աֆղանների յարձակման հետևանքով, Նոր Ջուղայի բնակչութեան զգալի մասը գաղթեց Յնդկաստան, Ֆրանսիա, Աւստրիա,

Messes arméniennes en Suisse alémanique et à Neuchâtel			
Date	Heure	Lieu	Adresse
18.01.2015	15 00	Eglise St. Pierre de Cornaux	2087 Cornaux NE
25.01.2015	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
01.02.2015	11 30	Kath. Kirche Bernrain	8280 Kreuzlingen TG
08.02.2015	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
15.02.2015	15 00	Eglise St. Pierre de Cornaux	2087 Cornaux NE
22.02.2015	14 30	Röm. Kath. Kirche	9424 Rheineck SG
01.02.2015	11 30	Kath. Kirche Bernrain	8280 Kreuzlingen TG
08.03.2015	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
15.03.2015	15 00	Eglise St. Pierre de Cornaux	2087 Cornaux NE
22.03.2015	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
www.armenische-kirche.ch Pfr. Shnork Tchekidjian Tel: 079/704 74 87 E-mail: dershnorm@hispeed.ch			

Հոլանդիա եւ Ռուսաստան: Դրանով հանդերձ 17-18-րդ դարերում Նոր Ջուղան հանդիսանում էր հայկական ամենամեծ մշակութային կենտրոններից մէկը: 1630թ., Խաչատուր Կեսարացու ջանքերով, հիմնում է դպրոց, որտեղ դասավանդում էր երաժշտութիւն, գրականութիւն, քերականութիւն փիլիսոփայութիւն եւ բնագիտական առարկաներ:

1638թ. Նոր Ջուղայում արդէն գործում էր Մերձաւոր Արեւելքի առաջին տպարանը, ուր տպագրում է Մերձաւոր Արեւելքի հայալեզու առաջին գիրքը եւ միայն դրանից 133 տարի անց է հայալեզու տպագրութիւնը սկիզբ առնում Հայաստանում: Պետք է նշել, որ Նոր Ջուղայի Ամենափրկիչ Վանքին կից գործող դպրոցը շատ մեծ դերակատարութիւն է ունեցել ժողովրդի առաջընթացի գործում, քանի որ այնտեղ դասաւանդում էին նաեւ եւրոպական լեզուներ եւ վաճառականութեան կանոններ:

Վանքին կից հիմնում է ձեռագիր գրքերի գրադարան-մատենադարան: Որմանակարչութիւնը, զարդանկարչութիւնը, ճարտարապետութիւնը, գուսանական արուեստը, երաժշտութիւնն ու քնարերգութիւնը հասնում են իրենց ստեղծագործական գագաթնակետին: Հարկ է նշել, որ բռնագաղթած հայերի թւում եղած անուանի եւ ազնուական ընտանիքներից ոմանք՝ փոխելով իրենց կրօնն ու ազգանունը՝ բարձր դիրքերի հասան: Օրինակ՝ Մամիկոնեան Ենիկոյաբեան տոհմից Մանուչարիան Մոթամեդոլոլեիը, նրա եղբայրը՝ Սոլեյման խան Սահամոլոլեիը, որդին՝ Տահանգիր խանը: Միրզա Ալի Աղաբիան Ամինոյսոյանը (Աթաբաթե ազամ) Կրաստանից գաղթած հայերից էր եւ իրանում ընդունել էր իսլամ:

(Տուեալները վերցուած են 1999թ. Հարվարդում տպագրուած Խոսրո Շաբեթի «Իրանահայեր» գրքից):

Concert Apothéose

Pour l'ouverture de sa saison, Concertus Saisonnus nous présentait son premier concert à l'Eglise du Sacré-Cœur à Genève le 31 octobre 2014 à 20h30.

Un public très nombreux (l'Eglise était archipleine) était venu entendre ce programme très intéressant et intelligemment conçu autour du thème de la ferveur religieuse à travers quatre pays différents.

a) 3 chants tirés de la Messe arménienne de Komitas, joués admirablement au violon par Florence Von Burg, accompagnée au piano par Luc Baghdassarian dans un esprit de ferveur profonde où l'on sentait bien l'âme de ce peuple qui venait de vivre un atroce génocide en 1915 et qui, malgré tout, gardait sa foi et sa fierté;

b) 6 Chorals tirés des Cantates célèbres de Jean Sebastian Bach magnifiquement interprétés par le COEUR SYMPHONIQUE de Vevey, soutenu magistralement par Florence Von Burg, cette fois au piano;

c) 2 chants espagnols chantés avec brio et une joie débordante par l'excellent ténor José Pazos, accompagné par Luc Baghdassarian;

d) et enfin La Misa Criolla d'Ariel Ramirez, compositeur argentin (1921-2010). De ce compositeur, qui était aussi auteur de textes, pianiste, acteur, qui a écrit la musique de nombreux films et a été une des figures de proue du nativisme artistique argentin, la seule œuvre très connue et qui a traversé le temps avec succès est cette Misa Criolla qui ne dure hélas qu'environ 23 minutes mais qui est un réel "bijou". Ramirez est l'auteur de nombreuses chansons appelées "Criolistas", d'inspiration créole, très intéressantes et très appréciées.

Luc Baghdassarian, le chef d'orchestre qui dirigea la Misa Criolla entraîna dans son sillage et en "dansant" le COEUR symphonique de Vevey, l'Ensemble Santa Maria composé de Christophe Leu, guitare, Christian Goza, charango, Michel Tirabosco, flûte de pan, Sylvia Minkova, contrebasse, Augustin Lipp, percussion et Florence Von Burg, piano, ainsi que les Ténors José Pazos (déjà cité) et Szedkov Georgi qui remplaçait en dernière minute Terige Sirolli.

Il m'est impossible de vous décrire l'osmose parfaite que Luc Baghdassarian réussit à établir entre ses chanteurs, ses musiciens, tous d'un grand professionnalisme et brillants, et son public ... Toute la salle vibrait et dès la dernière note hurlait des "bravos" et applaudissait longuement cette performance exceptionnelle.

Pour faire plaisir à ce public si réceptif et enthousiaste Luc donna en "bis" la seconde partie de la Misa pour le plus grand bonheur de tous.

Ce programme, basé sur la spiritualité et l'expression de la foi, nous permit d'entendre et aussi de voir comment à travers les différents peuples et les différentes croyances cette foi s'exprime. Chez Ariel Ramirez ce chef-d'œuvre a su allier le spirituel à la ferveur populaire par son apport folklorique et même parfois on dirait d'inspiration "tribale". C'est cette synthèse, interprétée avec une rare maestria et une joie débordante par tous les musiciens qui feront de ce concert "une Apothéose inoubliable" partagée avec leur public enthousiaste.

V.B.S.

Les voyages de KASA en 2015 En petits groupes (minimum 8 pers.)

2 avril-14 avril	Printemps arménien (classique) 2900 CHF
21 mai-2 juin	Arménie en fleurs (classique) 2900 CHF
11-25 juillet	Saveurs d'été (Arménie et Karabakh) 3300 CHF
9-25 septembre	Nord Arménie, Géorgie 3800 CHF
7-20 octobre	Les ors de l'Arménie (classique) 3000 CHF
15-25 octobre	Sud Arménie- Iran* 2200 CHF

* prix sans avion, peut se combiner partiellement avec « Les ors de l'Arménie ».

Prix et dates indicatifs, confirmés 2 mois avant départ.

avion (! prix selon barèmes fin 2014), réservation rapide recommandée !

hôtel *** en ch. double

pension complète en province, ½ pension à Erevan

guide local

transports, entrées et boissons non alcoolisées.

A la carte

- **Circuit classique** alliant paysages, culture et rencontres.
- **Circuit thématique** (à choix) : préhistoire et histoire ancienne, hauts-lieux chrétiens, route de la soie, faune (oiseaux), flore, sur les pas de nos ancêtres...
- **Découverte d'une région spécifique**: Chirak, Syunik...
- **Arménie et pays limitrophes** : Géorgie, Est Turquie, Iran
- **Randonnées pédestres** de niveaux variés : Aragats, lac Sevan, Géorgie...
- **Circuits à vélo**.
- **Séjour mixte**, mariant culture et détente (cure thermale, balades)
- **Voyage solidaire** : circuit + partage d'activités à Gumri (enfants, jeunes)
- **Voyages parents-enfants** en été : activités adaptées aux jeunes (7-15 ans) et avec des enfants à Gumri. Conditions et prix pour familles

Services très personnalisés : outre les visites de sites classiques, nombreuses rencontres avec des artisans, artistes, acteurs du développement local. Guides formés par nos soins. Bénéfices exclusivement pour les projets humanitaires et de développement de KASA.

Logement chez l'habitant

- **Erevan (centre)** : 12 lits dans 2 appartements rénovés, sur le même palier; 2 x 3 chambres à 2 lits avec 2 x 2 salles de bain, cuisines, internet.
- **Gumri** : 11 chambres avec 24 lits + plusieurs salles équipées (internet, vidéo) pour conférences, congrès ; possibilité d'organiser des repas sur place.
- **Autres** : vaste réseau de bons B&B dans toute l'Arménie.

Visitez notre site www.kasa.am, et contactez-nous : kasa@kasa.am, tél. 021 728 50 78

La blessure (The Cut) de Fatih Akin **prochainement dans les salles en Suisse romande**

La blessure (The Cut) sort prochainement dans les salles de cinéma en Suisse romande. À la veille du centenaire du génocide arménien, la dernière œuvre cinématographique de Fatih Akin, vient briser un tabou, et a valu au réalisateur foudres et menaces de mort de la part de membres de l'extrême droite turque. Fils d'immigrés, le quadragénaire germano-turc, qui a grandi dans le quartier d'Altona à Hambourg, s'est fait connaître du grand public en particulier à travers des films comme *Solino* (2002), *De l'Autre Côté* (2007) et *Soul Kitchen* (2009).

Au départ, ce n'était pas *The Cut* que Fatih Akin envisageait de tourner, mais un film sur Hrant Dink, le journaliste arménien assassiné par un nationaliste en pleine rue à Istanbul en 2007, devant les locaux du journal turco-arménien *Agos*, dont il était le co-fondateur. N'ayant trouvé chaussure à mettre au pied de son protagoniste, Akin s'est ravisé. Raisons politiques. Le réalisateur souhaitait un acteur d'origine turque pour endosser le rôle, mais tous les acteurs alors abordés ont refusé, craignant les représailles des extrémistes. Alors, il a fallu abandonner le projet et s'en tourner vers un autre.

Avec son dernier film, qu'il a préparé durant sept ans, Akin est un des premiers réalisateurs d'origine turque à aborder, par le biais du septième art, un sujet sensible et politiquement tabou en Turquie : le génocide arménien.

CONCERT À «LA GOULUE»
Samedi 7 Février à 19h30 à St-Légier/ Vevey
chez Pierre-Alain et Françoise Beffa
www.lagoulue.net
beffa@lagoulue.net 021 943 22 57

En amitié avec l'Arménie qu'il connaît bien et soutient le couple Beffa organise en 2015 des concerts spécialement dédiés à ce pays.

Marjorie Pfister, traverso, et Varvara Manukian, clavecin: oeuvres de **Jean-Sébastien et Carl Philip Emmanuel Bach, Georg Philip Telemann:** "**obligato: échanges entre traverso et clavecin**" en est le thème..., ou: comment l'instrument dit "soliste" dialogue avec celui qui assure le continuo, un soutien harmonique d'exécution assez libre... L'"élément arménien" de ce concert est la claveciniste, bien sûr d'origine arménienne...

Plus largement, le film s'inscrit dans la trame des thèmes qu'il aime mettre en scène: l'amour, le déracinement et la mort. *The Cut* conte l'histoire d'un jeune père de famille, Nazaret Manoogian, arraché de sa famille par des gendarmes turcs, puis rescapé du martyr de 1914-1915, qui part à la recherche de ses filles jumelles. Recherche des siens, entraînant un périple, qui le guidera en Syrie, à Cuba et aux Etats-Unis.

Le scénario du film est coécrit par Fatih Akin et le cinéaste Mardik Martin, un Arménien né en Iran et élevé à Bagdad avant de s'installer aux Etats-Unis. Le casting du film comprend Tahar Rahim (Nazaret), Simon Abkarian, Arsinée Khanjian, George Geirgiou, Akin Gazi, Numan Açar, Makram Khoury.

Extraits de l'entretien avec le réalisateur Fatih Akin (Dossier de presse du film):

S'il y a bien un sujet tabou en Turquie, c'est celui du génocide arménien. Pourquoi avoir choisi ce thème pour votre nouveau film, THE CUT?

Je n'ai pas choisi ce thème, c'est lui qui m'a choisi. Mes parents sont turcs, et donc ce sujet m'interpelle, en particulier parce qu'il est tabou. Les interdits m'intriguent toujours, ils me donnent envie d'en savoir plus. J'ai découvert beaucoup de choses qui n'ont pas encore été analysées ou digérées. C'est le livre du célèbre journaliste turc Hasan Cemal, «1915 : Ermeni soykırımı» (1915: *Le génocide arménien*), qui m'a donné le courage de faire *THE CUT*. Si le petit-fils de Cemal Paşa, un des militaires ottomans responsables des massacres pendant la Première Guerre mondiale, avait intitulé son livre ainsi, moi aussi j'avais le droit d'utiliser ce mot. Toutes les librairies ont vendu ce livre. Il était en vitrine, bien en évidence!

Comment vous êtes-vous documenté sur la question?

J'ai lu une centaine d'ouvrages sur le sujet, et même le journal intime d'un Arménien émigré à Cuba. Des documents sur les orphelinats, des récits sur les maisons closes d'Alep... Je me suis aussi rendu en Arménie pour la première fois, j'ai visité le mémorial d'Erevan et me suis entretenu avec son directeur, Hayk Demoyan. Il m'a dit que de nombreux Arméniens avaient émigré vers Cuba pour ensuite rejoindre l'Amérique du Nord. J'ai donc choisi d'en parler dans le film.

THE CUT est-il un film sur le génocide arménien?

C'est le point de départ de mon histoire mais *THE CUT* n'est pas à proprement parler un film sur le génocide arménien. Je ne suis pas un politicien, et je ne cherche pas à faire passer un quelconque message politique avec ce film. J'ai pris des événements historiques traumatisants, qui attendent encore d'être reconnus et étudiés, et je les ai intégrés à mon histoire. Même si l'intrigue se déroule il y a 100 ans, le film me semble tout à fait d'actualité : il traite de la guerre et des migrations forcées, mais aussi de la puissance de l'amour et de l'espoir, qui suffit à déplacer des montagnes. Je raconte l'histoire d'un père qui parcourt le monde jusqu'aux États-Unis à la recherche de ses deux filles. C'est une histoire sur l'émigration et l'immigration (...)

Ինչո՞ւ են Թուրքիայում հայկական անուններով նորից կոչում գիւղերը

Թուրքիայում վերջին շրջանում մի շարք գիւղեր, փողոցներ եւ թաղամասեր վերանուանուել են նախկին՝ հայկական եւ քրդական անուններով: Վերջին օրերին էլ Վանում 704 տեղանուն վերանուանուել է հայկական եւ քրդական անուններով: Այս հարցի հետ կապուած NEWS.am-ին մեկնաբանութիւն է տուել թուրքագետ Անդրանիկ Իսպիրեանը:

«Թուրքիայում հայկական անուններով տեղանունները դեռեւս օսմանեան շրջանում են սկսուել թուրքականացուել: Իսկ Թուրքիայի Հանրապետութեան ստեղծումից յետոյ դրանք զանգուածային բնոյթ են կրել, եւ տարիներով աշխատանք է տարուել այդ ուղղութեամբ: Տեղանունների թուրքականացման գործընթացը շարունակուել է մինչեւ 1990-ականներ: Տարբեր արբիւրների համաձայն՝ Թուրքիայում թուրքականացուել է աւելի քան 50 000 տեղանուն: Պէտք է նշել՝ չնայած շատ տեղանուններ փոխուել են տասնեակ տարիներ առաջ, սակայն բնակչութիւնը դրանք կոչում է նախկին անուններով:

Վերջին տարիներին Թուրքիայի արեւելեան շրջաններում իրենց ազդեցութիւնն ուժեղացրած քրդական կուսակցութեան անդամները տարբեր միջոցներով փորձեր էին կատարում թուրքականացուած տեղանունները կրկին վերանուանել հին անուններով:

Իր հերթին՝ իշխող Արդարութիւն եւ զարգացում կուսակցութիւնը քրդական հարցի կարգաւորման եւ այսպէս ասած «ժողովրդավարացման» շրջանակներում ստիպուած է լինում որոշակի գիշումների գնալ տեղանունների վերանուանման մասին օրէնքում հեշտացնելով գիւղերի, թաղամասերի ու փողոցների վերանուանումները նախկին անուններով:

Օրէնքի ընդունումից յետոյ մի շարք բուրդ քաղաքացետ եւ բուրդ աւազանի ունեցող քաղաքներում սկսուեցին տեղանունների վերանուանման աշխատանքներ, որոնց արդիւնքում արդէն բազմաթիւ գիւղերի, թաղամասերի ու փողոցների անուններ վերանուանուել են նախկին՝ հայկական եւ քրդական անուններով:

Քրդերի կողմից թուրքականացուած տեղանունները նախկին հայկական անուններով վերանուանելը տարբեր մեկնաբանութիւնների առիթ են տալիս, սակայն դրանք կարելի է բացատրել մի քանի փաստարկներով:

Քրդական կուսակցութեան առաջնորդների կողմից Հայոց ցեղասպանութեան ընդունման հետ կապած, տարածաշրջանում հայերի հետ դարերով եղբայրաբար ապրելու մասին յայտարարութիւններն իրենց հետքն են թողնում քրդական կուսակցութեան պաշտօններ զբաղեցնող անդամների եւ ընդհանրապէս բուրդ բնակչութեան մօտ: Քուրդ քաղաքական գործիչներն իրենց վերապահելով Թուրքիայում ազգային փոքրամասնութիւնների պաշտպանի դերակատարութիւն եւ իրենց ժողովուրդների դեմոկրատական կուսակցութիւնն էլ համարելով Թուրքիայի ժողովուրդների կուսակցութիւն, որը ներառում է բոլոր էթնիկ խմբերին, չեն կարող խօսել

Le Lavash inscrit sur la liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité de l'UNESCO

Le 26 novembre, lors de sa neuvième session tenue à Paris, le Comité intergouvernemental pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel de l'UNESCO a décidé d'inscrire le pain arménien "lavash" sur la liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité de l'UNESCO.

La candidature présentée par l'Arménie «Le lavash : préparation, signification et aspect du pain traditionnel en tant qu'expression culturelle en Arménie» est passée par les étapes procédurales énoncées par la Convention et a été approuvée par le Comité.

Rappelons qu'avant le Lavash, trois autres éléments arméniens avaient été inscrits au rang du Patrimoine culturel immatériel de l'UNESCO: le Duduk et sa musique (2008), l'art des croix de pierre arméniennes, symbolisme et savoir-faire des Khachkars (2010) et Les enragés de Sassoun ou David de Sassoun (2012).

տեղանունների հին անուանումներին վերադառնալու մասին՝ առանց հայկական տեղանունների, քանի որ այդ տեղանունների զգալի հատուածը դեռեւս բնակչութիւնը կոչում է հայկական անուններով: Բաւականին տիած իրավիճակ կը ստեղծուի, եթէ թուրքականացուած հայկական տեղանունը փորձեն անուանափոխել նոր յօրինուած քրդական անունով: Նման իրավիճակից իրենց ապահովագրելու համար քրդական կուսակցութիւնը ստիպուած է ընդունել նաեւ հայկական տեղանունները եւ մաքրել դրանք թուրքականացուած անուններից, որն առաւել անընդունելի է բուրդ բնակչութեան համար:

Բացի այդ, բուրդ գործիչները, շեշտելով, որ տեղանունները վերանուանուել են հայկական անուններով, միջազգային հանրութեան մօտ իրենց հեղինակութիւնն են բարձրացուում ակնկալելով նաեւ հայկական սփիւռքի աջակցութիւնը:

Այսինքն, Թուրքիայի քրդաբնակ շրջաններում թուրքականացուած տեղանունները նախկին հայկական անուններով վերանուանելն ուղղակի բխում է քրդական կուսակցութեան շահերից», -ամփոփեց Իսպիրեանը:

(News.am)

COMMUNICATIONS

NAISSANCES

Tamar et Alen Tavli ont la joie d'annoncer la naissance de leur fille **Lilit Nairi** le 8 novembre 2014 à Rheinfelden (AG).

Toutes nos félicitations aux heureux parents.

DECES

M. Artin Balian, survenu le 30 octobre 2014 à Genève.

M. Rodolphe Kéropé Garabedian, survenu le 16 novembre 2014 à Genève.

M. Jean Kurkdjian, survenu le 18 novembre 2014 à Genève.

Toutes nos condoléances aux familles.

DONS

Pour la Paroisse Sourp Hagop Genève – Région Lémanique de l'Eglise apostolique arménienne

Pour le repos de l'âme de M. Edmond Pilossian
La famille Pilossian CHF 500.-

Pour le repos de l'âme de M. Hagop D. Topalian
La Fondation Hagop D. Topalian CHF 1'000.-

Le comité de l'Eglise remercie les généreux donateurs.

REMERCIEMENTS

Nous avons reçu des dons pour le repos de l'âme de **M. Jan Kurkdjian**

A cette occasion, nous tenons à remercier chaleureusement Lydia et Audrie Kurkdjian, Jeanine et Karel Leeflang, Sibel et Xavier Charavay, Charlotte et Soghomon Setyan, Huber et Berç Dirielyan, Marlyse et Dikran Yazmaciyan, Sona et Nazaret Sirmakes, Ani et Vartan Sirmakes, Agavni Sirmakes et ses filles Lerna et Lucy, Jacqueline et Onnik Kazanciyan, Lilia et Vatché Markoussian, Maral, Ara et Parik Simsar, et un donateur anonyme.

Paroisse Sourp Hagop Genève – Région Lémanique de l'Eglise apostolique arménienne
Fondation Hagop D. Topalian
Artzakank-Echo

ZIRAN

ծիրսւն = aprikose = prunus armeniaca

pierrot hans, Delphinstrasse 7, CH-8008 Zürich
+41 44 241 41 31, +41 79 666 01 26
info@ziran.ch www.ziran.ch

Voyages en Arménie
Vente de produits importés d'Arménie
Apporter des revenus aux habitants d'Arménie
Commandes par internet / e-mail / téléphone

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis (du calendrier scolaire genevois): de 10h à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition. Renseignements auprès de Nevrik Azadian au 079 827 54 43.

Tous les mercredis (du calendrier scolaire genevois), de 14h30 à 16h30, à l'Ecole Topalian, cours de langue arménienne, pour adultes et adolescents (à partir de 12 ans). Préparation du programme de l'option arménien du baccalauréat français. Un minimum de connaissance en arménien (écriture et lecture) requise.
Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 15h30 à 20h30 selon les niveaux. Renseignements & inscriptions: christinesedef@hotmail.com.

Tous les vendredis: de 15h00 à 19h00, la bibliothèque et le kiosque du Centre Arménien sont ouverts au public.

Tous les Vendredis: de 19h à 21h. Le club d'échecs Tigran Petrossian accueille les joueurs, jeunes et adultes, pour une soirée d'entraînement, au 5 rue Louis-Favre. Nous offrons aussi des possibilités de cours pour débutants ou avancés. Contact: Raffi Garibian 079 200 4567, Garabed Yelegen 079 538 51 26.

ASSEMBLEE GENERALE DE KASA et REPAS (ouverts à tous)

Dimanche 8 février 2015

Paroisse catholique Saint-Etienne, Lausanne
route d'Oron 10 (métro Sallaz, 5 min. à pied)

- 10h-12h** Assemblée générale en présence de **notre directrice Anahit Minassian**
12h Apéritif, suivi d'un **repas** de soutien
Adultes Fr 40.-, jeunes de 10 à 25 ans Fr 20.-
14h Films et informations sur les voyages 2015

Merci de vous inscrire:
kasa@kasa.am / 021 728 50 78

BLOOD FOR MEMORY
Give a drop of life

Sauvez des vies à la mémoire des victimes de génocides. Faites un don de sang dans votre

hôpital/centre de transfusion sanguine et dédiez le don sur www.bloodformemory.org. Atteignons ensemble 1,5 millions de dons.

IMPORTANT !

Dernier délai pour recevoir des articles et communications à publier dans notre prochain numéro : **15 février 2015**. En cas de retard, veuillez prendre contact avec la rédaction **AVANT** cette date.

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ
ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D.Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)
ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch ; www.centre-armenien-geneve.ch
Maral Wurry & Meda Khatchatourian

No.16

Les élèves de l'école Topalian vous souhaitent
Une Bonne Année 2015
& Un Joyeux Noël

Թօփալեան վարժարանի աշակերտները
Ձեզ կը մաղթեն
ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ
ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

A VOS AGENDAS ! VENEZ NOMBREUX !

Quoi ?

La commission « jeunes » de l'Union Arménienne de Suisse souhaite forger des liens étroits entre les jeunes Arméniens dans la région de Genève. Nous proposerons dès janvier 2015 des soirées et activités communes comme des sorties, des journées sportives, des rencontres culturelles,...

Pourquoi ?

Au cours de ces rencontres la commission a pour objectif de promouvoir un dialogue entre les jeunes Arméniens et faire de nouvelles rencontres.

Quand ?

Chaque **dernier vendredi** du mois à partir de janvier 2015. Premiers rendez-vous :

1. Soirée patinage+ resto : **vendredi 30 janvier 2015** - en ville de Genève
2. Soirée pizza+ jeux de société : **vendredi 27 février 2015**- au Centre arménien de Troinex
3. Soirée film+ popcorn : **vendredi 27 mars 2015**- au Centre arménien de Troinex

Où ?

En ville de Genève, au Centre arménien de Troinex, en montagne,...

Infos et suggestions?

Christophe Kurkdjian : 076/679.24.44

christophe.kurkdjian@gmail.com

